

शृ ण नि र्देश

प्रस्तुत शोधप्रबंध सादर करतीना अतिशय मोलाचा आनंद वाटतो आहे. प्रस्तुत शोध प्रबंधासाठी डॉ.रा.भा.देवस्थळी, प्रोफेसर व विभाग प्रमुख, शिक्षणशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांनी केवढेही यथोचित मार्गदर्शन करून प्रोत्साहन देऊन सुट्टीच्या दिवशीही व इतर कामाचा ब्याप असतानाही केवढे काळ काढून निरपेक्ष कर्तव्यबुद्धीने व आत्मियतेने मार्गदर्शन केले आहे. त्यामुळेच मी हा शोधप्रबंध पूर्ण करू शकलो. या माझ्या कार्याला पूर्णपणे मार्गदर्शन, सहकार्य, सदिच्छा देणा-या गुस्वर्य डॉ. देवस्थळी सर यांचा मी सदैव शृणी आहे.

प्रस्तुत शोधप्रबंधाच्या संदर्भात अनेक अनुभवी प्राध्यापक, मुख्याध्यापक, व शिक्षकांचे सहकार्य लाभले आहे. यामध्ये श्री महाराणी ताराबाई अध्यापक महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील प्राध्यापक वर्ग व प्रा.राजन पाटील यांचे मी मनःपूर्वक आभार मानतो.

तसेच उत्साहाने व कार्यतत्परतेने प्रश्नाकरी भळ देणा-या अध्यापकांचे, मुलाखत देणा-या अध्यापकांचे व केवढे सुळ टंकलेखन करून देणार श्री.गजानन चंद्रकांत गोमासे यांचेही मी आभार मानतो.

माझी मातोश्री, कुटुंबिय, मित्र ज्ञात व अज्ञात व्यक्ती या सर्वांचे मला सहकार्य लाभले. या सर्वांचा मी शृणनिर्देश करतो. प्रस्तुत संशोधनाचा प्राथमिक स्तरावर काम करणा-या शिक्षकांना निश्चितच उपयोग होईल अशी अपेक्षा व्यक्त करतो.

(व. शि. माळकर)

संशोधक

स्थळ : कोल्हापूर.

दिनांक: २८ मे, १९९४.

व नु क्र म णि का

प्रकरण	नाव	पृष्ठीक
--------	-----	---------

प्रकरण - एक :

प्रास्ताविक

१०१	विषय प्रवेश	२-११
१०२	संशोधन समस्येचे शब्दीकन	१२-१५
१०३	संशोधन विषयाचे स्वल्प, महत्त्व आणि व्याप्ती	१५-२२
१०४	संशोधनाची उद्दिष्टे	२२/२३
१०५	गृहित गोष्टी	२३
१०६	संशोधनाच्या मर्यादा	२३/२४
१०७	संशोधनाची पद्धती	२४-२९
१०८	प्रकरणीकरण	२९-३१

प्रकरण - दोन :

मूल्य आणि शिक्षण यांचा परस्पर संबंध

२०१	प्रस्तावना	३६/३७
२०२	मूल्य - अर्थ आणि महत्त्व	३७-४७
२०३	मूल्य आणि शिक्षण यांचा परस्पर संबंध	४७-५५
२०४	मूल्यांचे अध्यापन	५५-६२
२०५	समारोप	६२

प्रकरण	नाव	पृष्ठांक
--------	-----	----------

प्रकरण - तीन :

संशोधन समस्येशी निगडित
साहित्याचे समालोचन

३०१	प्रास्ताविक	६६-६७
३०२	संशोधन समस्येशी निगडित साहित्याचे समालोचन	६७
३०२०१	संशोधन समस्येशी निगडित ग्रंथ स्वल्पातील व लेख स्वल्पातील प्रकाशित साहित्याचे समालोचन	६७-७८
३०२०२	संशोधन समस्येशी निगडित जसलेल्या संशोधन साहित्याचे समालोचन	७९-९०
३०३	समारोप	९०

प्रकरण - चार : ८

मातृभाषा मराठीच्या पाठ्यपुस्तकांचे
मूल्यांच्या दृष्टिकोनातून केलेले विश्लेषण

४०१	प्रस्तावना	९७-१०२
४०२	"बालभारती" इयत्ता ५ वी मराठीच्या पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यांच्या दृष्टिकोनातून विश्लेषण	१०२-११०
४०३	"बालभारती" इयत्ता ६वी मराठीच्या पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यांच्या दृष्टिकोनातून विश्लेषण	११०-११८

प्रकरण	नाव	पृष्ठीक
प्रकरण - चार : =====		
	(पुढे चालू)	
४०४	"बालभारती" इयत्ता ७ वी मराठीच्या पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यांच्या दृष्टिकोनातून विश्लेषण	118-126
४०५	समारोप	127
प्रकरण - पाच : =====		
	संशोधन सामग्राचे विश्लेषण आणि अर्थ निर्वचन	
५०१	प्रास्ताविक	130/131
५०२	प्रतिसादक शिक्षकांची माहिती	131-136
५०३	पाठ्यपुस्तकांतून प्रतिबिंबित होणारी मूल्ये	136/137
५०४	पाठ्यपुस्तकातील पाठामधून प्रतिबिंबित होणा-या मूल्यांचे संकृमण	138-149
५०५	पाठीतील मूल्यांचे संकृमित होण्याचे प्रमाण	149-160
५०६	मूल्य संकृमणातील अभ्यासपूरक व अभ्यासेतर उपकृमींचे महत्त्व	160-175

प्रकरण	नीव	पृष्ठीक
प्रकरण - पाच : =====	(पुढे चालू)	
५०७	मूल्य शिक्षणाच्या संदर्भात शिक्षकांनी सहभाग घेतलेल्या कृत्तिसत्रे/शिबिराची माहिती	175-179
५०८	मूल्य संकृमणाचे मूल्यमापन	179-191
५०९	प्रस्तुत संशोधनासंबंधी अन्य उपयुक्त माहिती.	191-194
५०१०	समारोप	194/195
प्रकरण - सहा : =====	निष्कर्ष आणि शिफारशी	
६०१	प्रस्तावना	197
६०२	अध्यापकांची शैक्षणिक अर्हता व अनुभव	198
६०३	मूल्ये आणि त्यांचे संकृमण	199-208
६०४	मूल्ये शिक्षणाबाबतची कृत्तिसत्रे/शिबिरे	208/209
६०५	मूल्यांचे मूल्यमापन	209-211

प्रकरण	नाव	पृष्ठांक
<u>प्रकरण - सहा :</u>	(पुढे चालू)	
६०६	सर्वसाधारण निष्कर्ष आणि शिफारशी	211 - 213
६०७	पुढील संशोधनासाठी काही विषय	213 - 215
	<u>संदर्भ ग्रंथ सूची (मराठी-इंग्रजी)</u>	
	मराठी	216 - 221
	इंग्रजी	222 - 229
<u>परिशिष्टे :</u>		
(अ)	शिक्षकांसाठी प्रश्नावली	230 - 237
(ब)	प्रश्नावलीला प्रतिसाद देणा-या शिक्षकांची नावे आणि त्यांच्या शाळा	238 - 240
(क)	मुलाखत घेतलेल्या शिक्षकांच्या नावाची यादी	241
(ड)	पाठांचे निरीक्षण केलेल्या शिक्षकांच्या नावाची यादी	242 - 243

प्रकरण	नाव	पृष्ठांक
परिशिष्टे :	(पुढे चालू	
(इ)	"बालभारती" या पाचव्या इयत्तेच्या मराठी पाठ्यपुस्तकातील पाठांची व त्यातून प्रतिबिंबित होणा-या मूल्यांची यादी.	244 - 247
(फ)	"बालभारती" या सहाव्या इयत्तेच्या मराठी पाठ्यपुस्तकातील पाठांची व त्यातून प्रतिबिंबित होणा-या मूल्यांची यादी.	248 - 251
(भ)	"बालभारती" या सातव्या इयत्तेच्या मराठी पाठ्यपुस्तकातील पाठांची व त्यातून प्रतिबिंबित होणा-या मूल्यांची यादी.	252 - 255
(म)	एन.सी.ई.आर.टी. ने तयार केलेल्या मूल्यांची यादी	256/257
(य)	औरंगाबाद येथील राज्यस्तरीय नैतिक शिक्षणविषयक चर्चासत्रातील पुरस्कारिलेल्या मूल्यांची यादी.	258 - 260

सारणीची यादी

अ. नं.	सारणी क्रमांक	सारणीचे नाव (विषय)	पृष्ठांक
१०	१०१	इयत्ता ५ वी ते ७ वी च्या मराठी विषय शिक्षिका-या अध्यापकांनी भरून घावयाच्या प्रश्नाकलीचे विश्लेषण	२६-२८
२०	४०१	इयत्ता ५ वी च्या बालभारती पाठ्यपुस्तकातील पाठातून प्रतिबिंबित झालेली मूल्ये	१०२-१०५
३०	४०२	इयत्ता ५ वीच्या पाठ्यपुस्तकातील मूल्यावर आधारित केलेले पाठाचे वर्गीकरण	१०६-१०९
४०	४०३	इयत्ता ६ वी च्या बालभारती पाठ्यपुस्तकातील पाठातून प्रतिबिंबित झालेली मूल्ये	११०-११३
५०	४०४	इयत्ता ६ वी च्या पाठ्यपुस्तकातील मूल्यावर आधारित केलेले पाठाचे वर्गीकरण	११४-११७
६०	४०५	इयत्ता ७ वी च्या बालभारती पाठ्यपुस्तकातील पाठातून प्रतिबिंबित झालेली मूल्ये	११८-१२२
७०	४०६	इयत्ता ७ वी च्या पाठ्यपुस्तकातील मूल्यावर आधारित केलेले पाठाचे वर्गीकरण	१२२-१२५
८०	५०१	प्रश्नाकलीला प्रतिसाद देणा-या शिक्षकांची शैक्षणिक पात्रता	१३३
९०	५०२	शिक्षकांचा शैक्षणिक अनुभव	१३४

व.नं.सारणी क्रमीक	सारणीचे नांव (विषय)	पृष्ठांक
१०. ५.३	शिक्षकांचा "मराठी" विषय शिक्षकविषयाचा अनुभव	१३५
११. ५.४	पाठ्यपुस्तकातील मूल्यांचे जाणीवपूर्वक संकलन करण्यासंबंधी अध्यापकांची मते	१३८
१२. ५.५	मूल्ये संकलित करण्याचे मार्ग	१३९-१४१
१३. ५.६	मूल्ये जाणीवपूर्वक संकलित केली जात नसल्याची कारणे.	१४६
१४. ५.७	मूल्ये संकलनाची प्रमाणे	१५१
१५. ५.८	मूल्ये संकलनातील अडचणी	१५३/१५४
१६. ५.९	मूल्ये चांगल्या त-हेने संकलित होण्यासाठी सुचविलेले मार्ग	१६१/१६२
१७. ५.१०	मूल्याबाबत शिक्षकांना हस्तपुस्तिकेची आवश्यकता	१६६
१८. ५.११	मूल्ये संकलित करण्याच्या उद्देशाने अभ्यासपूरक कार्यक्रम योजतात की नाही हे जाणून घेणे.	१६७
१९. ५.१२	शाबेत योजत असलेल्या अभ्यासपूरक उपक्रम व त्यातून विद्यार्थ्यांमध्ये बिंबवू इच्छितगारी मूल्ये	१६८-१७०
२०. ५.१३	शाबेत योजता येतील असे अन्य उपक्रम	१७१-१७३
२१. ५.१४	मूल्य शिक्षण कृतिसत्रे/शिबिरे	१७५

अ. नं.	सारणी क्रमीक	सारणीचे नाव (विषय)	पृष्ठांक
२२.	५.१५	मूल्य शिक्षणाच्या संदर्भात झालेल्या कृत्तिसत्रे शिबिरीची माहिती	177
२३.	५.१६	कृत्तिसत्र परिणामकारक होण्यासाठी सूचकिल्या सूचना	178-179
२४.	५.१७	मूल्ये आणि परीक्षा यांचा संबंध जोडावा कां१	180
२५.	५.१८	मूल्ये आणि परीक्षा यांचा संबंध कसा जोडावा१	181
२६.	५.१९	मूल्ये रूजमित झाली आहेत की नाही याच्या मूल्यमापना बाबत	182
२७.	५.२०	मूल्ये किती प्रमाणात रूजली आहेत, याच्या मूल्यमापनासंबंधीचा प्रतिसाद	183
२८.	५.२१	मूल्यीचे मूल्यमापन करण्याचे मार्ग	185-187

आलेख सूची

अ. नं.	आकृती क्रमांक	आकृतीचे नाव	पृष्ठांक
१०.	५०१	प्रश्नाकलीला प्रतिवाद देणा-या शिक्षकांची शैक्षणिक पात्रता व संख्या दर्शविणारा आलेख	132
२०.	५०४	मूल्यांच्या संक्रमणाबाबत अध्यापकांचे मत दर्शविणारा पाय (Pie) आलेख	137
३०.	५०७	मूल्य संक्रमणाचे प्रमाण दर्शविणारा बार आलेख	156
४०.	५०२१	मूल्यांचे मूल्यमापन करण्याचे मार्गदर्शविणारा स्तंभालेख	184